

Ton Kox & Bram Noot:

Vakoverstijgend literatuuronderwijs

In 1992 stond de Europese integratie volop in de belangstelling. In dat jaar vervaagden de grenzen tussen een aantal Europese landen. De open grenzen zouden een stimulans betekenen voor verdere economische en culturele samenwerking.

In datzelfde jaar organiseerden Stichting Bulkboek's Dag van de Literatuur en Stichting Schrijvers School Samenleving in Amsterdam een symposium dat gewijd was aan het literatuuronderwijs. Het was waarschijnlijk geen toeval dat een aantal docenten op die dag het onderwerp Europese Literatuur ter sprake bracht.

Bij de uitwisseling van lesideeën bleek dat de literatuur op de meeste scholen nog afzonderlijk bij de talen aangeboden wordt. Volgens een oeroude traditie wordt er veel dubbel werk gedaan: het is goed denkbaar dat bijvoorbeeld de Romantiek in één jaar door vier verschillende docenten behandeld wordt en dat zo'n les door dezelfde leerlingen wordt aangehoord. Bij literaire begrippen is de lespraktijk niet veel anders. Deze herhalingen en overlappingsen zijn niet alleen inefficiënt, maar voor leerlingen ook niet verhelderend.

Ton Kox en Bram Noot, beiden docent Nederlands aan het Heerbeeck College in Best, zagen die middag de ideeën over literatuuronderwijs waar zij al langer mee rondliepen, bevestigd: de deelnemers aan dit symposium waren unaniem van mening dat het literatuuronderwijs anders georganiseerd moet worden. Omdat de bestaande methoden niet aansluiten bij zo'n nieuwe aanpak, zijn Kox en Noot toen zelf begonnen met het verzamelen en ontwikkelen van materiaal dat als basis kan dienen voor vakoverstijgende literatuurlessen. Vanaf 1994 werken zij samen met Lily Coenen van het Instituut voor de Lerarenopleiding (ILO), onderdeel van de Universiteit van Amsterdam.

De ideeën van Kox en Noot bleken aan te sluiten bij ontwikkelingen op landelijk niveau. In 1992 waren dat de voorstellen van de Commissies Vernieuwing Eindexamenprogramma's Nederlands

en Moderne Vreemde Talen en vanaf 1994 de plannen met betrekking tot de Tweede Fase. In dit artikel beschrijven zij hun methode voor vakoverstijgend literatuuronderwijs in de bovenbouw van het HAVO en VWO, die ze hebben afgestemd op de eisen van het studiehuis.

Sinds 1994 hebben Kox en Noot ook ervaring opgedaan met het organiseren van vakoverstijgende literatuurprojecten in 5 VWO. Deze projecten, die in dit artikel verder niet aan de orde komen, worden hier genoemd omdat ze een belangrijke rol spelen in de gebruiksmogelijkheden van de methode. Ze waren allereerst bedoeld om een begin te maken met een inhoudelijk samenwerking van talendocenten. Daarnaast werd op deze wijze gezocht naar mogelijkheden om het literatuuronderwijs vakoverstijgend in te vullen. Inmiddels zijn er twee succesvol verlopen projecten geweest: over de Romantiek en de Middeleeuwen. Om organisatorische redenen koos men voor een periode van twee weken en werden voor het eerste project alleen docenten Nederlands en moderne vreemde talen uitgenodigd. De belangrijkste doelstelling was: het zichtbaar maken van overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende literaturen.

Studiebelasting

Het literatuuronderwijs gaat in de Tweede Fase deel uitmaken van vijf vakken: Nederlands, Engels, Duits, Frans en het nieuwe vak Cultuur en Kunstzinnige vorming (CKVI). Er komen vier doorstroomprofielen. De vakken Nederlands, Engels en CKVI krijgen een plaats in het gemeenschappelijk deel van de vier doorstroomprofielen. Nederlands en Engels zijn verplichte vakken en worden dan ook volledig aangeboden. Frans en Duits worden deelvakken, of – in het jargon van de vakontwikkelgroepen – ze zijn onderdeel van het profielspecifieke deel van het profiel Cultuur en Maatschappij. Hoe men het ook wendt of keert, de literatuur zal in het geheel een andere plaats krijgen.

Bij alle talen is er door toepassing van de studiebelastingsmethodiek veel minder tijd beschikbaar voor literatuur (lezen) en literatuurgeschiedenis. Theo Witte heeft dat overtuigend aangetoond in zijn artikel 'Van de nood een deugd' (*Levende Talen*, april 1995):

de beschikbare studielast voor literatuur gaat, vergeleken met de huidige situatie, met ruim de helft achteruit. Een of andere vorm van samenwerking tussen de moderne vreemde talen en Nederlands is dus gewenst.

In juni 1996, tenslotte, liet staatssecretaris Netelenbos de Tweede Kamer weten (in een reactie op het advies van de Commissie Ginjaar) dat er voor het gemeenschappelijk deel van de doorstroomprofielen een geïntegreerd vak Literatuur zou moeten komen. Ten behoeve van dit vak zouden uren van Nederlands, Engels en CKV 1 moeten worden gereserveerd. Daarnaast zouden ook Frans en Duits voor hun literatuuronderwijs moeten kunnen aansluiten bij aanwezige basiskennis op het gebied van literatuur en literatuurtheorie. Hoe de scholen dit organiseren, mogen ze zelf weten. Wij hebben geprobeerd deze vrijheid om te zetten in blijheid, door te werken met ander lesmateriaal en een andere lesmethode.

Een vakoverstijgende literatuurmethode

We zullen de uitgangspunten van het materiaal dat wij tot nu toe ontwikkeld hebben, kort toelichten.

- De opzet is literair-historisch. Zo'n opzet sluit het beste aan bij de bestaande onderwijspraktijk en geeft leerlingen een duidelijk kader. Maar het materiaal biedt ook voldoende mogelijkheden de literatuur thematisch aan te bieden. Het katern 'Moderne tijd' heeft bijvoorbeeld hoofdstukken als 'Kunst en oorlog' en 'Het modernisme in de kunst'. Er zijn inmiddels zes katernen gereed: Middeleeuwen, Renaissance, Verlichting, Romantiek, Moderne Tijd I (1850-1940) en Moderne Tijd II (1940-heden).
- Het accent ligt, per periode, op algemeen Europese kenmerken van de desbetreffende stroming(en), waarbij verbanden, c.q. (we-derzijdse) beïnvloeding worden benadrukt. In het katern Middeleeuwen komen bijvoorbeeld de Middel-Nederlandse sotternieën aan de orde, maar ook de Franse farces, François Villon, The Canterbury Tales en Till Eulenspiegel. Bij de Arthurlegenden wordt gewezen op het gemeenschappelijk verhalenbezit dat door

verschillende schrijvers in verschillende taalgebieden werd vertaald en bewerkt.

In de eerste helft van de twintigste eeuw is het modernisme een internationaal verschijnsel. Engelse schrijvers en dichters beïnvloeden dan Nederlandse dichters in hun opvatting van de werkelijkheid.

- Aspecten die interessant zijn voor de doelgroep krijgen speciale aandacht.

Zo wordt er in het Romantiek-katern een hoofdstuk gewijd aan Het kind in de Romantiek, waarin onder andere aandacht wordt besteed aan jeugdliteratuur en aan opvoedingsidealen.

- De opzet is eclectisch; om de hoeveelheid materiaal te beperken worden steeds keuzes gemaakt.

Uit de periode van de Middeleeuwen worden niet alle ridderromans behandeld. In het katern Renaissance staat, wanneer het gaat over het genre 'reisverhaal' de reis van Bontekoe centraal en wordt slechts verwezen naar andere beroemde reisverhalen. Per periode komen ook niet alle kunstvormen aan bod, maar slechts een of enkele die bijzonder representatief of aansprekend zijn.

- Culturele aspecten worden, waar dat verhelderend is, geplaatst in een historische context. Een voorbeeld: de Eerste Wereldoorlog heeft grote gevolgen gehad voor de opvattingen over kunst. Het thema 'oorlog' in de beeldende kunst en de literatuur krijgt dan ook een belangrijke plaats in het katern Moderne Literatuur.

- Per periode worden voorbeelden gegeven uit verschillende Europese literaturen, waarbij de Nederlandse literatuur speciale aandacht krijgt.

De lessen zijn bedoeld voor Nederlandstalige leerlingen; bovendien is er voor het vak Nederlands in de Tweede Fase meer tijd beschikbaar dan voor de andere vakken. De literatuur van de moderne vreemde talen komt echter voldoende aan bod, zodat docenten van deze vakken met verwijzing naar de informatie in het basismateriaal een literatuurlijst kunnen samenstellen.

In de periode van het Fin de siècle wordt onder andere het dandyisme behandeld. Oscar Wilde heeft daarin een plaats, maar we staan uitvoeriger stil bij een auteur als Louis Couperus.

- Waar mogelijk wordt een verband gelegd

Afbeelding 1: Een tentoonstelling op het Heerbeekcollege

tussen literatuur en andere kunstuitingen. In het katern Renaissance wordt een hoofdstuk gewijd aan de kunstrichting Barok; daarbij wordt verwezen naar voorbeelden uit de beeldende kunst, de literatuur en de muziek. In het Fin de siècle komen we dezelfde kunsten tegen in verband met een kunstrichting als Jugendstil.

- Waar mogelijk wordt een verband gelegd met de hedendaagse werkelijkheid. Ons hedendaagse gevoel voor humor kan bijvoorbeeld vergeleken worden met de romantische humor van de negentiende eeuw of met het gooi-en smijtwerk van de Middeleeuwse kluchten.
- Per periode wordt een serie opdrachten voor de leerlingen geformuleerd die zelfstandig moet worden uitgevoerd. Het zelfstandig uitvoeren van opdrachten, al of niet in groepsverband, sluit aan bij de studiehuisgedachte in de Tweede Fase. Voorbeeld van een opdracht uit de Middeleeuwen:

Lees de proloog uit de Canterbury Tales van Chaucer. De schrijver geeft daarin een doorsnee van de middeleeuwse maatschappij als hij de pelgrims aan de lezer (toehoorder) voorstelt. Geef een samenvatting van de tekst en vertel daarin in je eigen woorden hoe de middeleeuwse maatschappij eruitzag.

(4 uur)

De inleidende lezing

De genoemde methode Vakoverstijgende Literatuur bestaat uit zes literair-historische katernen. In 5 vwo hebben wij tot nu toe vier katernen behandeld, de Middeleeuwen, Renaissance, Verlichting en Romantiek. Het katern Middeleeuwen zal voortaan in 4 vwo behandeld gaan worden. In 6 vwo komen dan de katernen Moderne Literatuur I (1850-1940) en Moderne Literatuur II (1940-heden) aan bod. Ieder katern bestaat uit vijf à zes hoofdstukken en bevat minimaal 25 opdrachten.

In de organisatie van het vak Nederlands op het Heerbeek College te Best is een blokuur van 100 minuten ingeroosterd. Het blokuur begint met een inleidende literaire lezing van maximaal 30 minuten. Daarin wordt een of worden enkele aspecten van een hoofdstuk nader bekeken. Het is niet de bedoeling dat de docent een hoofdstuk behandelt zoals het al staat vermeld in het katern. Dat kan de leerling zelf ook lezen. Het is interessanter om de leerling een voorbeeld te geven van hoe men een opdracht kan uitwerken. Ook leent de lezing zich uitstekend voor het leggen van links naar het heden en voor het duidelijk maken van verbanden met andere disciplines. De leerling moet tijdens de lezing wel aantekeningen maken, omdat de lezing

naast de katernen ook behoort tot de toetsbare leerstof.

Vervolgens gaat de leerling zelfstandig aan het werk met de opdrachten. Voor de duidelijkheid moet gezegd worden dat het blokkur niet volledig aan 'literatuur' besteed wordt. In een opzet volgens het studiehuismodel komen ook de andere onderdelen van het vak aan de orde.

De opdrachten

Per katern zijn minimaal 25 opdrachten geformuleerd. De opdrachten zijn gecodeerd met een studiebelasting. Voor ieder katern geldt dat de leerling opdrachten moet maken tot een totaal van 8 studiebelastingsuren (sbu). Er zijn opdrachten van 8, 6, 4 en 2 uur. Wanneer de leerlingen samen aan een opdracht werken, bepaalt de docent het aantal sbu voor de afzonderlijke leerling. Op deze manier besteedt iedere leerling in de bovenbouw van het vwo in totaal 48 studiebelastingsuren aan het maken van literaire opdrachten (6 katernen maal 8 sbu).

Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf ontdekken hoe zij de opdracht moeten aanpakken en hoe ze aan het benodigde materiaal moeten komen. Moderne technische hulpmiddelen zoals een rechtstreekse verbinding met de catalogi van de bibliotheek of een internet-aansluiting gaan een steeds grotere rol spelen in de informatievoorziening.

Als ze eenmaal het materiaal in hun bezit hebben, moet de opdracht zodanig geformuleerd zijn, dat niet klakkeloos gekopieerd kan worden of grote delen in samenvatting kunnen worden overgenomen. Wij hebben geconstateerd dat opdrachten zoals 'Maak een werkstuk over ...' te algemeen geformuleerd zijn.

Ter verduidelijking enkele voorbeelden van opdrachten waarbij de eigen verwerking van de leerling centraal staat:

- Lees het BulkBoek over *Sara Burgerhart* en/of bekijk de daarbijbehorende video. Zoek nu van de diverse personages uit het boek een afbeelding of foto, die een duidelijke illustratie is van het 'type'. Het kan ook een zelfgemaakte tekening zijn. Stel nu aan de hand daarvan een collage

samen waardoor de inhoud van het werk weer-spiegeld wordt. Je mag daarbij ook begeleidende tekst gebruiken.

(8 uur)

- Lees het boek *Frankenstein* van Mary Shelley. Geef mogelijke verklaringen voor het feit dat er nog steeds Frankenstein-films gemaakt worden. Verzamel materiaal van populaire, moderne horror-strips. Welke 'romantische' horror-elementen kom je tegen? Maak tot slot een horrorstrip op het thema *Frankenstein* of zoek een bijpassend *death metal*-nummer.

(8 uur)

- Interview enkele schrijvers uit de Romantiek, bijvoorbeeld Edgar Allen Poe (over griezelverhalen), Piet Paaltjens (over humor) of Multatuli (over kolonialisme). Bedenk vragen die zij vanuit hun negentiende-eeuwse wereldbeeld zouden kunnen beantwoorden. De antwoorden die jij bedenkt, moeten ook typerend voor de schrijver zijn.

(4 uur)

Uit de aard van opdrachten blijkt dat vooral een beroep gedaan wordt op de zelfstandigheid van de leerling. Het gaat er niet meer om dat leerlingen iets leren wat hen door de docent wordt aangereikt. Ze moeten leren te achterhalen hoe omvangrijk de opdracht is. Vervolgens moeten zij zelf zien te achterhalen welk materiaal nodig is en waar dat kan worden gevonden. Daarna moeten de leerlingen die relevante informatie bestuderen om tot een zelfstandige uitvoering van de opdracht te komen. Leerlingen moeten ontdekken dat een snel uitgeknipte foto niet voldoende is, maar dat ze verder dienen te gaan.

Zo wordt er inhoud gegeven aan de centrale begrippen van de Tweede Fase, namelijk 'zelfstandig leren' en 'zelfstandig werken'.

Op het Heerbeekcollege hebben wij de laatste drie jaar geëxperimenteerd met deze wijze van werken. Ondanks de afwezigheid van kleine werkruimten en een beperkte mediatheek, menen wij toch dat de leerlingen met veel meer enthousiasme de literatuurlessen volgen dan voorheen. Langzamerhand is er een vorm ontstaan die zowel voor de docent als de leerling erg bevredigend is. Aanvankelijk hadden veel leerlingen grote

moeite met de geboden vrijheid, maar nu willen de meesten niet meer terug naar het klassikale systeem.

Reacties van leerlingen tijdens de laatste evaluatie waren onder andere:

'Ik wist niet dat literatuur ook leuk kon zijn.'

'Gelukkig mag ik nu zelf bepalen wat ik wil doen, wanneer ik het doe en hoe ik het wil doen.'

'Ik zal nu zeker nooit meer vergeten welke personen in Sara Burgerhart een rol spelen.'

'Waarom zijn we hier niet eerder mee begonnen?'

Het is ons in de afgelopen jaren wel duidelijk geworden dat een grote kans van slagen mede afhankelijk is van de wijze waarop de docent de voortgang consequent in de gaten houdt.

Ook de toetsing is van groot belang.

De toetsing

Het literatuuronderdeel van het vak Nederlands wordt door ons op twee manieren getoetst. Op de eerste plaats is er een vrij traditionele toetsing van de hoofdstukken uit de afzonderlijke katernen. Ook de inhoud van de lezingen worden in de toetsing betrokken. De leerling maakt over ieder katern (literaire periode) een toets. De leerling dient zelfstandig het katern te bestuderen en beantwoordt daarna traditionele open vragen over de leerstof. Een andere wijze van leerstoftoetsing is het beantwoorden van 'Waar/Niet waar'-stellingen:

- De briefroman werd in ons land pas geaccepteerd toen de schrijvers ervan het accent op de deugdzzaamheid legden.
- *Gulliver's Travels* is een mengeling van allerlei populaire genres in de achttiende eeuw.
- Het is moeilijk om van de Romantiek een definitie te geven, omdat met dit begrip een bepaalde stijl wordt bedoeld.
- De thema's van de *gothic novel* hebben weinig te maken met oerbeelden die in de geest van de mens leven, zoals angst voor de duisternis en angst voor de dood.

Daarnaast wordt per katern een cijfer gegeven voor de gemaakte opdracht(en) van 8 sbu.

Het leesdossier

De vraag 'wat doen we met de leeslijst?' hebben wij bij het vak Nederlands opgelost door het aanleggen van een leesdossier voor iedere individuele leerling.

Dit leesdossier bouwt de leerling op vanaf de brugklas. Zonder daar diep op in te gaan leest de leerling in de onderbouw per leerjaar minimaal 4 boeken jeugdliteratuur en maakt daar leesverslagen van waarbij het accent ligt op het weergeven van de eigen leeservaring. In 3 vwo gaat de leerling over tot het lezen van eenvoudige literaire werken.

Vanaf 4 vwo werkt de leerling vanaf het schooljaar 1996/97 met de nieuwe vakoverstijgende literatuurmethode. De literaire theorie, het lezen van recensies en het maken van een eigen recensie wordt in het eerste gedeelte van dat leerjaar aangeboden en wordt geoefend met eenvoudige moderne literaire verhalen en romans. In dat leerjaar moet de leerling minimaal twee moderne romans hebben gelezen en daarvan, naast een leesverslag, een recensie met eigen leeservaring maken voor het leesdossier.

In het laatste gedeelte van het leerjaar wordt het katern Middeleeuwen behandeld. De leerlingen lezen een literair werk uit die periode in vertaling. Ze maken daarvan een leesverslag en proberen met behulp van informatie de typisch Middeleeuwse elementen te duiden. Daarvan maken ze een verslag, dat samen met het leesverslag in het leesdossier gaat. Behalve het lezen van een historisch werk maken de leerlingen ook een of enkele van de besproken opdrachten uit die periode tot een minimum van 8 sbu. De opdracht gaat in een aparte opdrachtenmap.

In 5 vwo worden drie literaire perioden behandeld. De leerlingen lezen uit iedere periode een literair werk, waarmee zij dezelfde opdracht uitvoeren als in 4 vwo. Daarnaast lezen de leerlingen twee moderne werken waarvan ze een leesverslag en eigen recensie maken. Ook deze verslagen gaan in het leesdossier. Daarnaast maken de leerlingen voor iedere literaire periode een opdracht van 8 sbu.

In 6 vwo krijgen de leerlingen twee literaire perioden aangeboden. Uit de eerste periode tot 1940 lezen de leerlingen een werk voor

hun leesdossier en maken zij een opdracht van 8 sbu. Voor de periode na 1940 lezen ze vijf literaire werken en maken een opdracht van 8 sbu.

De gebruiksmogelijkheden

De vakoverstijgende literatuurmethode die wij op het Heerbeekcollege hanteren, biedt mogelijkheden om andere onderdelen van het vak Nederlands te integreren. Daarnaast is het goed mogelijk om met deze methode een basis aan te brengen voor het literatuuronderwijs in de moderne vreemde talen. Ook voor het toekomstige nieuwe vak CKVI zijn aanknopingspunten te vinden in het ontwikkelde materiaal.

Wat het vak Nederlands betreft is er een duidelijk verbinding te maken naar het onderdeel schrijfvaardigheid. De meeste opdrachten doen een beroep daarop, omdat van de leerlingen wordt verwacht dat zij bij het uitvoeren van de opdracht een plan maken voor de schriftelijke weergave. Allerlei onderdelen van de schrijfvaardigheid kunnen op enigerlei wijze worden geoefend aan de hand van deze opdrachten.

Hoewel op dit moment de methode voornamelijk in de lessen Nederlands wordt gebruikt, kunnen ook de moderne vreemde talen de literatuurmethode als uitgangspunt gebruiken. De literair-historische opzet zorgt ervoor dat de literatuur in een breed Europees kader wordt geplaatst en aangeboden. De leerlingen ervaren dan niet meer dat de literaturen van de diverse landen op zichzelf staan, maar dat er duidelijke verbanden zijn aan te wijzen. Ook is het noodzakelijk dat met name in de moderne tijd de Wereldliteratuur in dit brede kader wordt geplaatst. De opdrachten geven de diverse vakdocenten in

de moderne vreemde talen de mogelijkheid om specifieke aandacht te besteden aan het kenmerkende voor de literatuur van een bepaald land. Daarvoor is vanzelfsprekend onderling overleg vooraf noodzakelijk, om tot een goede afstemming van de diverse vakgebieden te komen.

Naast de opdrachten voor de Nederlandse literatuur zijn er ook opdrachten met een vakoverstijgend karakter en opdrachten die ingaan op de karakteristieken van de literatuur van een bepaald land.

- Zoek in drie talen een versie van het bekende sprookje van Grimm 'Aschenputte' (Assenpoester, Cinderella, Cendrillon)

Vertel per verhaal wie de auteur is en wanneer het verhaal is geschreven (c.q. getekend) Geef een analyse van overeenkomsten en verschillen. Schrijf zelf een hedendaagse versie van het Assepoester-sprookje.

(8 uur)

- Maak een vertaling van een gedicht van de Franse dichter Baudelaire en maak rond de Nederlandse en Franse versie een collage van illustraties die je bij de sfeer van het gedicht vindt passen.

(6 uur)

- Lees (eventueel in de vertaling) *The history of Tom Jones* van Henry Fielding en maak er een leesverslag van. Is dit boek volgens jou een schelmenverhaal, een avonturenverhaal, een levensbeschrijving of een combinatie van deze drie? Motiveer je antwoord.

(8 uur)

Tenslotte biedt het materiaal ook mogelijkheden voor een invulling van het vak CKVI of onderdelen daarvan. Allereerst spreekt het vanzelf dat met name in de laatste twee katernen de wereldliteratuur niet kan ontbreken. Daarmee komen wij tegemoet aan de eis die gesteld wordt aan

VWO 4:	1 werk Middeleeuwen	2 moderne werken	1 opdracht
VWO 5:	1 werk Renaissance	2 moderne werken	3 opdrachten
	1 werk Verlichting		
	1 werk Romantiek		
VWO 6:	1 werk 1850-1940	6 moderne werken	2 opdrachten
Totaal:	5 'historische' werken	10 moderne werken	6 opdrachten

Afbeelding 1: Overzicht van een leesdossier in de bovenbouw

CKVI om de wereldliteratuur een plaats te geven.

Maar ook andere kunstvormen dan de literatuur komen aan bod. Het ligt voor de hand om, als de literatuur in een breder Europees perspectief geplaatst wordt, de beeldende kunst, architectuur en muziek erbij te betrekken. Daarom wordt niet alleen in de opdrachten maar ook in de basisleerstof van de katernen aandacht besteed aan deze aspecten.

In het katern Middeleeuwen staat een hoofdstuk over de kerkenbouw, terwijl ook de schilderkunst van onder andere Jeroen Bosch aan de orde komt.

In het katern over de Romantiek is een hoofdstuk gewijd aan onder meer muziek en tuinaanleg.

In het katern van de Renaissance en de Barok wordt veel aandacht besteed aan beeldende kunst.

Ook in de opdrachten kunnen CKV-achtige activiteiten een plaats krijgen, zoals bijvoorbeeld

- Maak een werkstukje over de architectuur en het interieur van de woningen van de achttiende-eeuwse gegoede burgerij, voorzien van illustraties. Maak een 'zichtbare' vergelijking met de hedendaagse ontwerpen en inrichtingen. (8 uur)
- Kies uit een hedendaags tuinboek een voorbeeld van een modern aangelegde tuin. Maak zelf een romantische variant op het tuinontwerp, waarbij je zoveel mogelijk romantische elementen in je tuin probeert te verwerken. (4 uur)
- Maak er een maquette van. (8 uur)

De toekomst

Drie jaar geleden, in het schooljaar 1993/94, zijn wij begonnen met het invoeren van onze methode vakoverstijgend literatuuronderwijs in 5 vwo. Aanvankelijk klassikaal, later in collegevorm en daarna in een combinatie ervan. Nu zijn wij zover dat 4 vwo en 6 vwo betrokken worden, zodat de hele bovenbouw vwo op het Heerbeeckcollege voor het vak Nederlands een studiehuisachtige structuur gaat krijgen. Het spreekt voor zich dat met nog vele onderdelen verder moet

worden geëxperimenteerd. Ook de 'vertaling' naar een HAVO-programma moet in de komende jaren vorm krijgen. Daarbij is het geenszins de bedoeling om een vereenvoudigde vorm van het vwo te presenteren. Met name in de opdrachten zullen mogelijkheden liggen om tegemoet te komen aan het niveau en de leerstijlen op de HAVO. Op deze manier denken wij op de goede weg te zijn die nauw aansluit bij de ideeën van de Tweede Fase. Daarom juichen wij het toe dat staatssecretaris Netelenbos heeft gepleit voor het invoeren van een vak Literatuur. Dat sluit heel nauw aan bij de ideeën die wij in de praktijk vorm hebben gegeven op het Heerbeeckcollege in Best.

In het schooljaar 1996/97 gaan wij de ontwikkeling van zo'n nieuw vak samen met onze collega's moderne vreemde talen vorm geven. Wij willen in nauwe samenwerking met het ILO Amsterdam komen tot een geïntegreerd leerplan voor literatuur. Uitgangspunt is daarbij de methode 'Vakoverstijgend Literatuuronderwijs'. Samen met de collega's willen wij opdrachten voor de verschillende talen maken. De diverse docenten die erbij betrokken zijn, kunnen beurtelings de inleidende lezing verzorgen. Het specifieke van iedere literatuur kan in de opdrachten tot uiting komen. Op die manier vermindert het literatuurgedeelte niet per vak maar wordt het juist rijker. Ook de integratie van de afzonderlijke leeslijsten zullen wij nader gaan bekijken.

De keuze om ieder jaar met een project te werken heeft geleid tot een goede samenwerking. Daardoor is langzaam maar zeker het idee gerijpt om tot meer integratie te komen. Alleen op die manier is een aantal vakinhouden te handhaven.

Wij menen dat het studiehuis voor de vakken Nederlands en moderne vreemde talen op het Heerbeeckcollege stevig in de steigers komt te staan.

Het katern Romantiek kan worden besteld bij het Centrum voor Nascholing (ILO) te Amsterdam. Rondom dit katern wordt een nascholingscursus georganiseerd. Voor informatie kunt u bellen 020: 599 57 50.